

Johann Dirndorfer,
jeden z posledních amatérských
výrobců hraček v Bavorském lese

U sedláků zhotovoval „kolář Georg“ ve velké světnici sáně a rohačky, vozová kola, cepy, násady a různé další náčiní. Rovněž je opravoval a učil se, jak s úsměvem dodával, porozumět „bědování sedláků“ zblízka. Za svou práci obdržel Tremml vedle peněz i naturálie, to znamená chléb, uzené, brambory a příležitostně i „nějakou tu lžici sádla“.

Jako „bezplatný přírůstek“ pak po večerech, když se sešli všichni obyvatelé domu, vyřezával z odpadního dřeva zvířátka určená ke hraní a pro potěchu. Používal k tomu dva speciální nože: na vyřezávání a na začištění. Na výrobu ocasů se panu Tremmlovi hodily štětiny z kravských ocasů: „Kravičky by přece měly vypadat trochu opravdově. Měly by být jako lesní kravky, které starosta z Schönbergu (autorův děd) každé léto vyhněl nahoru na Rukowitz-Schachten na pastvu.“

„Kolář Georg“ měl ve svém repertoáru tři druhy zvířátek: „býčka“, cca 13 cm dlouhého, ze smrkového dřeva a s kůrou, „jalovičku“, cca 13 cm dlouhou, ze smrkového dřeva, ale bez kůry. Tremml jim říkal „Foichn“, protože v lidovém nářečí „Foichad“ znamená „v barvě housky“. A konečně „vola“, který je 20 až 25 cm dlouhý, z březového dřeva a s kůrou, protože „tohle zvíře je silnější a taky víc vydrží, když s ním děti dovádějí“. Dřevěná zvířátka jsou totiž povětšinou určena pro venkovské kluky (za ty roky už jich mají celá stáda, schovávají se ale na půdě až do chvíle, kdy je na Štědrý večer položí pod stromček Ježíšek. Podle pana Tremmla: „Před Vánoci šly obchody vždycky nejlíp, to se s mnou ženské chodily kamarádit až do dílny!“

Georg Tremml byl sousedem mojí babičky. Velice rád jsem se v době prázdnin

Vždy, když pominul strašidelný dušičkový týden a v noci se člověk nemusel bát vyjít z domu, sbalil si kolář Georg Tremml (1902–1986) z Außenriedu u Zwieselu své nářadí a vydával se až do Hromnic za prací k „velkostatkářům“ v okolí. Pracoval, jedl a přespával tam každý týden od pondělka do soboty, aby se pak vždy vrátil ke své rodině a strávil s ní alespoň neděli. Tremml znal, jak sám řekl v roce 1981, „slamníky snad v polovině všech stavení v okrese.“

Dřevěná zvířátka pod vánočním stromkem

Jednoduché lidové umění z rukou koláře

zdržoval v jeho dílně, která voněla dřevem a kličem a s úžasem sledoval jeho práci, ještě netuše, že o několik desetiletí později bude vyřezávat houpacího koně pro mé tři děti. Příliš toho ale nikdy nenamluvil. Až o mnoho let později, v roce 1981, pět let před svojí smrtí, shrnul svou životní i pracovní filozofii v jediném monologu. Vysvětlil mi, proč se nechce navzdory svým ubývajícím silám jednoduše vzdát své „činnosti“, přestože zájemců, většinou z řad sběratelů a milovníků naivního umění, stále ubývá. „Dokud dokážu pohybovat prsty, nemám jinou volbu. Jakmile se začneš celý den jenom póvalovat u televize, je s tebou za chvíli konec. To se můžeš rovnou nechat pohřbit. Člověk se musí hýbat. To je důležité! Největším uměním je, aby se zvířátkům nezačaly viklat nohy a vypadávat rohy, když postupně dřevo sesychá. Teď, když začíná být o starožitnosti zase zájem, člověk aby zase omládl. Dřív, kdo by si tehdy koupil dřevěného vola? Ale pár feníků na cigarety to přeci jen dalo. A v každém případě se žilo líp, na to ti můžu přísahat. Nic nebylo tak uspěchané jako dnes. A děti byly tak vděčné, když pod vánočním stromkem objevily takovou věcičku!“

Protože pro většinu obyvatel Bavorského lesa byly tehdy zdánlivě hodnotnější hračky buď nedostupné, nebo drahé, připadla

výroba dětských hraček kolářům, truhlářům, soustružníkům nebo příležitostně šikovným čeledínům. Jeden z těchto „lidových umělců“ se jmenoval Johann Dirndorfer, nazývaný po bavorsku také jako „Wonger-Hansei“. Narodil se 1906 ve Finsterau, vyrůstal v místním domě označovaném jako „Wagner-Haus“, pracoval 8 let na pile, potom 40 let jako dřevorubec a staral se o hospodářství o velikosti 340 hektarů. Už jako dítě se Dirndorfer učil pracovat se dřevem a nářadím v dílně svého otce. Po celá desetiletí pak vyráběl pro děti z Finsterau a okolí „za pár drobných“ koňská spřežení (na Vánoce se pokaždé znovu natírala), houpací koně, dřevěné panenky, kolébky nebo tahací panáky „pestré jako cirkusovní klauni“. V době krize kolem roku 1930 a po druhé světové válce (1939–1945) šly takové výrobky před Vánoci dobře na obdyt!

Johann Dirndorfer, který zemřel v roce 1998 ve věku 92 let, byl jedním z posledních amatérských výrobců hraček v Bavorském lese. Není důležité, jak jim budeme říkat – „řezbář“, „kutilové“, „lidoví umělci“ nebo jinak – dnes už bohužel tak jako tak upadli téměř v zapomnění. Příliš velké množství „modernějších“ hraček jejich jedinečné umění zastínilo.

■ Prof. Dr. Reinhard Haller

Zvířátka koláře Georga Tremmla